

ПРАШАЊА И ОДГОВОРИ ЗА ПРИМЕНАТА НА РЕГУЛАТИВАТА ЗА УПРАВУВАЊЕ СО КРЕДИТНИОТ РИЗИК

Регулативата за управување со кредитниот ризик ги опфаќа Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 50/13 и 157/13) и Упатството за спроведување на Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 149/13).

I. Класификација и утврдување на исправката на вредноста и на посебната резерва на поединечна основа

1. Прашање:

Дали банката треба да го класифицира клиентот во категоријата на ризик „В“ доколку оцени дека, согласно со презентираниот деловен план за проектот, има несоодветна рочна структура на изворите на финансирање на проектот и приливите од проектот или доколку има отстапување од првичниот план во текот на остварувањето на проектот?

Одговор:

Банката треба да го класифицира клиентот во категоријата на ризик „В“ доколку оцени дека постои несоодветна рочна структура на изворите на финансирање на проектот и приливите врз основа на проектот имајќи го предвид целиот период на неговото остварување. Притоа, отстапувањето од првично презентираниот деловен план при остварувањето на проектот може, но не мора да значи нарушување на рочната структура на изворите на финансирање на проектот и приливите врз основа на проектот, за што банката треба да спроведе конкретни анализи и да го оцени нивото, причините и ефектот на отстапувањата од првично презентираниот план.

2. Прашање:

Дали при оценувањето на кредитната способност треба да бидат опфатени сите елементи дефинирани во точката 6 став 2 од Одлуката, без оглед на износот што се одобрува?

Одговор:

Согласно со Одлуката не постои разлика во опфатот на критериумите за оценување на кредитната способност на клиентот во зависност од износот што се одобрува, туку банката е должна да ги земе предвид критериумите од точката 6 став 2 коишто одговараат на карактеристиките на клиентот.

3. Прашање:

Дали согласно со точката 10 од Одлуката, износот на посебната резерва за вонбилансната позиција на поединечна основа се утврдува само во случај кога банката

очекува да изврши плаќања врз основа на преземените потенцијални обврски? Дали при изборот на безризични хартии од вредност, чиешто тековен пазарен принос би се користел за пресметка на сегашната вредност на идните парични текови како резултат на плаќањата на банката врз основа на преземените потенцијални обврски и на наплатите од клиентот, ќе се земе предвид преостанатиот рок или рокот на кој гласи безризичната хартија од вредност? Што се подразбира под најблиска рочност, односно колкаво може да биде отстапувањето во рочноста на безризичните хартии од вредност и очекуваната наплата?

Одговор:

Согласно со одредбите од точката 10 став 1 од Одлуката, банката утврдува износ на посебната резерва за вонбилансните позиции на поединечна основа, само во случај на очекувани парични одливи врз основа на преземените потенцијални обврски. Притоа, банката треба да ја има предвид и точката 10 став 3 од Одлуката.

Банката го зема предвид тековниот пазарен принос на безризичната хартија од вредност којашто котира на пазарот и чијшто преостанат рок или рокот на којшто гласи е еднаков или најблизок (со најмало отстапување) до рокот на очекуваната наплата на потенцијалната изложеност.

4. Прашање:

Дали при последователната класификација на клиентот - физичко лице, на месечна основа, категоријата на ризик најмногу ќе зависи од уредноста во намирувањето на обврските?

Одговор:

Со оглед на фактот што при класификацијата на клиентот - физичко лице, кредитната способност се оценува најмалку во моментот на одобрувањето на кредитната изложеност или при реструктурирањето или рефинансирањето, додека обезбедувањето се зема предвид само во исклучителни случаи (првокласни инструменти за обезбедување и во случаите од точката 11 од Одлуката), уредноста во намирувањето на обврските претставува главен елемент при последователната класификација на клиентот - физичко лице на месечна основа.

5. Прашање:

Дали за една кредитна партија може да се утврдат различни исправки на вредноста во зависност од обезбедувањето на кредитната партија (на пр. делот обезбеден со паричен депозит да има исправка на вредноста од 0%, а за останатиот дел да е утврдена исправка на вредноста од 3%)?

Одговор:

Во случај кога кредитната изложеност е делумно обезбедена со првокласни инструменти за обезбедување, банката може да утврди различна исправка на вредноста

за делот којшто е и делот којшто не е обезбеден со првокласни инструменти за обезбедување или може да утврди еден процент на исправка на вредноста како пондериран просек на исправките на вредноста за двата дела на кредитната изложеност. Доколку при утврдувањето пондериран просек, износот на исправката на вредноста/поседна резерва е понизок од долната граница предвидена за категоријата на ризик во која е класифициран делот од кредитната изложеност којшто не е обезбеден со првокласен инструмент за обезбедување, банката не може да изврши прекласификација во подобра категорија на ризик.

II. Портфолио на кредити

6. Прашање:

Дали при пресметката на годишните стапки на ненаплата во броителот треба да се земат предвид само оние партии (кредитни изложености) коишто на крајот на периодот од дванаесет месеци имаат нефункционален статус или треба да бидат опфатени и оние партии (кредитни изложености) коишто во текот на годината добиле нефункционален статус, но подоцна биле затворени/вратени на сметките за редовни побарувања? Дали доколку едно побарување во периодот од една година повеќекратно добие нефункционален статус, за пресметката на веројатноста на ненаплата повеќекратно добивање нефункционален статус ќе се брои само еднаш?

Одговор:

При пресметувањето на годишната стапка на ненаплата во броителот треба да бидат вклучени сите изложености коишто во периодот од дванаесет месеци добиле нефункционален статус, независно од тоа дали ваквиот статус го задржале до крајот на периодот од дванаесет месеци или биле затворени/вратени на сметките за редовни побарувања. Со добивањето нефункционален статус, кредитната изложеност се исклучува од портфолиото на кредити, што значи дека евентуалното враќање на статусот на редовно побарување нема да значи нејзино враќање во портфолиото на кредити формирано на почетокот на периодот. Оттука, повторното добивање нефункционален статус нема повторно да се брои за конкретното портфолио. При формирањето портфолио на кредити на друг датум, во кое ќе се вклучи конкретната кредитната изложеност, евентуалното повторно добивање нефункционален статус ќе се опфати во второто портфолио.

7. Прашање:

Согласно со потточката 2.6. став 3 од Одлуката, банката е должна да утврди просечна загуба за нефункционалните и отпишаните побарувања со слични карактеристики како портфолиото на кое се однесува стапката на загуба заради ненаплата во период од најмногу три години. Согласно со точката 23 став 2 од Одлуката, банката е должна да има историски податоци за загубата остварена од нефункционални и отпишани побарувања со слични карактеристики коишто го добиле овој статус најмногу пред пет години. На кој начин треба да се применат двете барања за располагање со соодветна база на податоци за утврдување на стапката на загуба заради ненаплата за одредено портфолио на кредити?

Одговор:

При пресметката на стапката на загуба заради ненаплата за одредено портфолио на кредити, банката ги зема предвид сите побарувања коишто најмногу пред пет години, од датумот на пресметка на стапката на очекувана загуба, го добиле статусот на нефункционални или отпишани побарувања и за секое побарување ја следи наплатата во период од најмногу три години по датумот од кога побарувањето станало нефункционално или отпишано. Притоа, под наплата на нефункционално или отпишано побарување се подразбира паричен прилив врз основа на побарувањето, како и врз основа на продажба на средството преземено врз основа на ненаплатено побарување. Банката може да ги вклучи нефункционалните или отпишаните побарувања коишто го добиле овој статус пред помалку од три години од датумот на кој се пресметува стапката на загуба заради ненаплата, но притоа е должна да ја користи оваа можност за сите изложености (коишто станале нефункционални или отпишани на ист датум) и тоа да го уреди во своите интерни акти. Доколку банката остварила наплата на достасаниот дел од нефункционалното или отпишаното побарување во периодот од најмногу три години со што е исполнет критериумот за исклучување од категоријата на нефункционални побарувања, во пресметката на стапката на загуба поради ненаплата, достасаното побарување ќе се третира како наплатено.

8. Прашање:

Дали изложеноста којашто согласно со Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот е дел од портфолиото на мали кредити или се смета за изложеност покриена со станбен објект задолжително треба да се вклучи во портфолиото на кредити и да се класифицира на групна основа согласно со Одлуката за управување со кредитен ризик?

Одговор:

Одлуката за управување со кредитниот ризик не пропишува задолжителна обврска за банката да има портфолио на кредити и да врши класификација и да утврдува исправка на вредноста/поседна резерва на групна основа. Банката самата одлучува дали ќе ја искористи опцијата дадена во точката 3 став 2 од Одлуката. За кредитната изложеност којашто е дел од портфолиото на мали кредити или се смета за изложеност покриена со станбен објект согласно со Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, банката може да врши класификација и да утврдува исправка на вредноста/поседна резерва на поединечна основа, согласно со Одлуката за управување со кредитниот ризик. Но, доколку банката одлучи да има портфолио на кредити и да врши класификација на групна основа, тоа портфолио може да се состои само од изложености коишто ги исполнуваат критериумите од потточка 2.5 од Одлуката, односно да се дел од портфолиото на мали кредити или да се побарувања покриени со станбени објекти, согласно со Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот и да не се побарувања со нефункционален статус.

III. Обезбедување на кредитната изложеност

9. Прашање:

Дали како датум на вклучување на вредноста на обезбедувањето во пресметката на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови, може да се земе датумот на активирање на обезбедувањето или некој подоцнежен датум согласно со одлука на банката? Дали под очекување да се наплати побарувањето преку активирање на обезбедувањето се подразбира отпочната постапка за активирање хипотека преку нотар или извршител?

Одговор:

Согласно со точката 13 став 4 од Одлуката, банката треба да обезбеди документираност на начинот на утврдување на вредноста на обезбедувањето и на датумот на вклучување на обезбедувањето во пресметката на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови во рамките на своите интерни акти. Притоа, при утврдувањето на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови на кредитните изложености класифицирани во категориите на ризик „Г“ и „Д“, банката ја зема предвид вредноста на обезбедувањето само доколку очекува да ја наплати кредитната изложеност со обезбедувањето, независно дали е отпочната или не е отпочната постапката за активирање на обезбедувањето кај нотар или извршител.

10. Прашање:

Кој е најрелевантниот орган на банката за донесување одлука за вклучување на вредноста на обезбедувањето во пресметката на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови?

Одговор:

Барањето од точката 13 став 4 од Одлуката значи дека во политиката за управување со кредитниот ризик или во интерните акти за идентификување, мерење, контрола или намалување и следење на кредитниот ризик, банката треба да го дефинира и органот којшто ја носи одлуката за вклучување на вредноста на обезбедувањето во пресметката на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови.

11. Прашање:

Која каматна стапка треба да се употреби при утврдувањето на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови за кредитната изложеност којашто банката очекува да ја наплати преку активирање на обезбедувањето?

Одговор:

При утврдувањето на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови на кредитните изложености класифицирани во категориите на ризик „Г“ и „Д“, коишто банката очекува да ги наплати преку активирање на обезбедувањето, банката ја

употребува ефективната каматна стапка (определена согласно со методологијата за евидентирање и вреднување на сметководствените ставки и за подготовка на финансиските извештаи), утврдена врз основа на договорните услови.

12. Прашање:

Дали при утврдувањето на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови на повеќе кредитни изложености коишто банката очекува да ги наплати преку активирање на исто обезбедување (станбен простор), банката треба да употреби ефективни каматни стапки утврдени согласно со договорните услови за секоја поединечна кредитна изложеност?

Одговор:

При утврдувањето на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови на повеќе кредитни изложености коишто банката очекува да ги наплати преку активирање на исто обезбедување, банката треба да ги употреби ефективните каматни стапки утврдени согласно со договорните услови за секоја поединечна кредитна изложеност, при што дисконтирањето го опфаќа периодот до датумот на очекувана наплата на обезбедувањето, којшто не може да биде пократок од четири години од датумот на утврдување на исправката на вредноста.

13. Прашање:

Во врска со дефиницијата за станбен објект, каков е третманот на земјиштето под станбените објекти, коешто е во процес на приватизација? Дали со ставањето под хипотека на ова земјиште е остварено правото за негов третман како станбен објект, без оглед на процесот на негова приватизација (започнат, незапочнат, друг сопственик на земјиштето)?

Одговор:

Доколку не е завршен процесот на приватизација на земјиштето коешто се наоѓа под станбениот објект (започнат, незапочнат, друг сопственик на земјиштето), тоа не може да се третира како станбен објект согласно со точката 2.7 од Одлуката.

14. Прашање:

Дали под деловен простор се подразбираат складишта, ладилници и други слични објекти?

Одговор:

Складиштата, ладилниците и други слични објекти претставуваат деловен простор доколку се наменети за вршење одредена деловна или комерцијална активност.

IV. Супервизорски стандарди за достасани за наплата, а ненаплатени побарувања

15. Прашање:

Дали отворената ликвидациска постапка може да се третира како еден од случаите за вршење отпис на побарување врз основа на правосилна судска одлука?

Одговор:

При отворање ликвидациска постапка, имотот на должникот треба да е доволен за намирување на сите негови доверители, што значи дека не би требало да има отпис на побарувањето на банката. Сепак, со одлука на Надзорниот одбор, банката може да врши отпис на побарување и врз основа на отворена ликвидациска постапка, доколку тоа е предвидено во нејзиниот интересен акт, согласно со точката 41 став 1 алинеја 2 од Одлуката.

V. Нефункционални побарувања

16. Прашање:

Дали кредитната изложеност којашто врз која било основа (главница, камата, други некаमतни приходи) не е наплатена подолго од 90 дена, сметано од денот на достасувањето, при што ненаплатениот износ е помал од износот дефиниран во точката 2.4 став 2 од Одлуката („праг на материјалност“), ќе се пријавува во кредитниот регистар со реалниот број денови на доцнење?

Одговор:

Независно од непроменетиот статус на кредитната изложеност како резултат на примената на дефинираниот „праг на материјалност“, во кредитниот регистар за таа изложеност се внесува реалниот број денови на доцнење (најголемото задоцнување).

17. Прашање:

Дали банката ќе книжи ослободување на исправката на вредноста врз основа на нефункционална камата, при промена на статусот на побарувањето од нефункционален во редовен, доколку го наплати целиот износ којшто е достасан подолго од 31 ден?

Одговор:

Доколку банката го наплати целиот износ којшто е достасан подолго од 31 ден, ненаплатениот дел од достасаното побарување врз основа на камата ќе го прекнижи на сметката за редовно побарување со истовремено евидентирање приход на сметката 6401 - Ослободување на исправката на вредноста (загуби поради оштетување).

VI. Управување со кредитниот ризик

18. Прашање:

Што се подразбира под терминот „прифатливо обезбедување“ согласно со точката 28 став 1 алинеја 15 од Одлуката?

Одговор:

Согласно со точката 28, банката е должна, во политиката за управување со кредитниот ризик или интерните акти за идентификување, мерење, контрола или намалување и следење на кредитниот ризик (правила, процедури и слично) да го дефинира обезбедувањето (вид на недвижен имот и подвижен предмет, хартии од вредност, побарувања и други права), коешто ќе го смета како прифатливо при одобрувањето одреден вид кредитен производ или валута на изложеност. Но, при класификацијата на кредитната изложеност и утврдувањето на исправката на вредноста на поединечна основа, банката го зема предвид обезбедувањето само доколку станува збор за првокласен инструмент за обезбедување, во случаите од точката 11, како и обезбедувањата од точка 15 став 7 од Одлуката.

19. Прашање:

Дали чувањето на кредитното досие во електронска форма значи документите да имаат соодветен електронски потпис? Дали за скенираните документи коишто изворно потекнуваат надвор од Банката е доволен електронски потпис на интерно овластено лице врз скенирана дигитална копија? Дали е прифатливо чување на документите без електронски потпис, но во систем што обезбедува потврда на корисниците, записи за сите промени врз документите, верзионирање и ревизорски траги (пр. Sharepoint, Lotus Notes и други системи за управување со документи)?

Одговор:

Банката, во зависност од конкретниот случај, воспоставува механизам со кој се обезбедува соодветна заштита на кредитните досиеја во електронска форма согласно со извршената анализа на ризиците (не се дефинирани специфични барања за чување на електронската документација). Стандардите за потврда на идентитетот и неотповикливоста (употреба на електронски потпис) не се обврзувачки за чувањето на електронските кредитни досиеја, освен ако тие не се склучуваат преку системот за електронско банкарство, односно без физичко присуство на клиентот во банката. За електронските кредитни досиеја, банката треба да обезбеди примена на принципите на доверливост, интегритет и расположливост. Со тоа е овозможена нивна соодветна заштита од неавторизиран пристап и неовластена измена, како и нивна расположливост ако тие не можат да се отворат на примарниот систем.

20. Прашање:

Кој временски период треба да се земе предвид при утврдувањето на усогласената или неусогласената девизна позиција на клиентите согласно со точката 29 став 4 од Одлуката?

Одговор:

Банката, во своите интерни акти (правила, процедури и сл.), треба да го дефинира временскиот период за кој ги вклучува очекуваните девизни приливи, девизни побарувања и денарски побарувања со девизна клаузула, од една страна, и очекуваните девизни одливи, девизни обврски и денарски обврски со девизна клаузула, од друга страна, при утврдувањето на девизната позиција на клиентот. Овој период не би требало да биде пократок од дванаесет месеци.

VII. Ефект од почетокот на примената на Одлуката

21. Прашање:

Дали добивката којашто произлегува од ефектот од почетокот на примената на оваа одлука и којашто банката треба да ја искористи согласно со точка 53 став 3 од Одлуката, треба да се смета како износ којшто се внесува во законските и во статутарните резерви на банката (член 483, став 2, потточка 2 од Законот за трговските друштва)?

Одговор:

Согласно со точка 53 став 3 од Одлуката, банката може да избере дали делот од добивката којшто произлегува од ефектот од почетокот на примената на оваа одлука, ќе го искористи за покривање на загубите од минати години (доколку има загуба) или за зголемување на резервите (општ резервен фонд) или на задржаната добивка коишто ги исполнуваат условите од Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот за вклучување во основниот капитал на банката.